ASOS JOURNAL
The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 1, Mart 2014, s. 150-170

Kasım TATLILIOĞLU[1]

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KARAR VERMEDE ÖZ-SAYGI DÜZEYLERİ İLE KARAR VERME STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ[2]

Özet

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri (düşük, oreta, yüksek) ile karar verme stilleri (dikkatli, kaçıngan, erteleyici, panik) alt boyutları arasındaki ilişki, "cinsiyet, sınıf düzeyi, üniversiteye giriş puan türü, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, aile geliri, aile yapısı ve anne-baba tutumu" değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunun bulgularına göre; cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı, karar verme stillerinden dikkatli ve erteleyici alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı ($p>.05$), kaçıngan ve panik karar verme stillerinde ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu ($p<.05$); sınıf düzeyi değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı ve karar verme stillerinden dikkatli karar verme alt boyutunun anlamlı düzeyde farklılaşmazken, karar verme stillerinden kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme alt boyutları sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu; üniversiteye giriş puan türü değişkeni açısından karar vermede öz-saygı, karar verme stillerinden kaçıngan ve panik karar verme stilinde anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu (F=4.103, F=7.610, F=2.889); eşit ağırlıklı puan türü ile üniversitede bir programa yerleşen öğrencilerin karar vermede öz-saygı puan ortalamaları, sözel puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu; üniversite öğrencilerinin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkeni açısından karar vermede öz-saygı düzeyinin, panik karar verme stiline göre anlamlı bir düzeyde farklılaştığı (F=11.298, F=4.777); aile geliri değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı düzeyi puan ortalamasının anlamlı düzeyde farklılaştığı (F=5.185); üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme stilleri puan ortalamaları aile yapısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ve son olarak da üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumu

[1] Yrd. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, kasimtatlili@hotmail.com

[2] Bu çalışma, T.C Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde, Doç. Dr. M. Engin Deniz danışmanlığında 30.07.2010 tarihinde tamamlanmış olan, "*Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz-Saygı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi*" adlı doktora tezinin Bölüm III ve Bölüm IV kısımlarından uyarlanmıştır.

değişkenine göre karar vermede öz saygı düzeyi, karar verme stillerinden kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme stili puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Sayısal verilerin değerlendirilmesinde istatistik tekniklerinden T testi, Varyans analizi ve Tukey testi kullanılmıştır.

Anahtar sözcükler: Üniversite öğrencisi; öz-saygı; karar verme; karar verme stili.

THE EXAMINATION OF RELATION BETWEEN UNDERGRADUATES' SELF-ESTEEM LEVEL AND DECISION MAKING STYLE IN DECIDING IN TERMS OF SOME VARIANTS

Abstract

In this research, the relation between undergraduates' self-esteem level (low, medium, high) and decision making styles (careful, avoidant, suspencive, panic) subscales in deciding is examined according to the variants of "class, gender, type of university entrance scores, places they spend most of their lives, family income, family structure and behaviours of parents". According to the findings of the research results; it's seen that in deciding, undergraduates' self-esteem levels significantly differentiate from deciding styles in the carefull and suspensive dimensions in terms of the variant of "gender"($p>.05$); in avoidant and panic deciding styles, it significantly differs in terms of the variant of "gender"($p<.05$); undergraduates' carefull deciding subscales don't remarkably vary from self-esteem and decision making styles in terms of the variant of "class"; avoidant, suspensive and panic deciding subscales profoundly differ in terms of the variant of "class"; in terms of the variant of "type of university entrance scores", in deciding, self-esteem, avoidant and panic deciding styles remarkably differ($F=4.103$, $F=7.610$, $F=2.889$);in deciding, the mean scores of self-esteem of the students ,who enter a program in university with equally weighted score type, are profoundly higher than those of the students entering the university with the type of verbal scores; in terms of the variant of "places undergraduates spend most of their lives", self-esteem and panic deciding style significantly differs in deciding style($F=11.298$, $F=4.777$); in terms of the variant of "family income", undergraduates'mean score of self-esteem remarkably differs($F=5.185$); in terms of the variant of "family structure", in deciding, undergraduates'mean score of self-esteem and deciding styles doesn't differ significantly. And lastly it's seen that in terms of the variant of "undergraduates' parents' behaviours",in deciding, there is a significant difference between the main score of self-esteem and that of avoidant,submissive and panic deciding style. "T"test, one of the statistical techniques, ANOVA and Tukey test is used in evaluating the numerical data.

Key words: Undergraduate; self-esteem; making decision; deciding style.

Giriş

Karar verme, en önemli yaşam becerilerinden biridir. Yerinde, zamanında, doğru ve uygun verilmiş kararlar bireyin yaşamında olumlu değişimlere neden olurken, aksine hatalı verilmiş kararlar bireylerin yaşamını olumsuz yönde etkileyecektir. Genel olarak karar verme; "bilişsel bir süreçtir ve bir ihtiyaç durumunda bu ihtiyacı karşılamak amacıyla mevcut seçeneklerden duruma en uygun olanın seçilmesi" olarak tanımlanabilir. (Güçray, 1998). Bireyler, günlük yaşamda aşılması gereken bazı engellerle karşılaşılırlar ve bunların aşılması için bazı problem çözme yolları denerler. Karar verme kuramcıları, etkili karar vermeyi; "kişinin durumu ile hedeflediği durum arasındaki, çelişkiyi fark etmesi ile başlayıp, bu çelişkiyi azaltmak için çeşitli seçenekleri tanımlama ve değerlendirmeyi, seçmeyi, hareket planı yapmayı, gerekli hareketleri yapmayı, hareketin sonuçlarını değerlendirmeyi, hareketin etkililiği ile ilgili olarak bilgiyi işleme ve geri bildirimleri depolamayı içeren çok öğeli bir süreç" olarak değerlendirmektedirler (Korkut, 2004).

Günlük yaşamda oluşan hızlı değişiklikler bireyi doğru ve çabuk kararlar almaya yöneltmektedir. Bu nedenle kararsızlık durumu günümüz insanının yaşadığı sosyal destek, bilgi eksikliği, çatışma, kaygı ve kendilik saygısı vb. değişkenlere bağlı olarak bireylerin yaşamlarında önemli bir sorun teşkil etmektedir (Sarı, 2006). Diğer taraftan etkili karar verme yöntemlerinin öğretilmesinde, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin de önemli bir fonksiyonu vardır. Rehberlik hizmetlerini, "karar vermeye yardım süreci" olarak algılayanlara göre, kişi karar vermede güçlük çektiği zaman, rehberliğe gereksinim duyacaktır. Kişinin kendini yönetebilmesi ve doğru kararlar verebilmesi, ona bu anlayışla rehberlik yapılmasına bağlıdır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bireyleri iş ve meslek seçimi kararları arasında gereksinim duydukları olgusal bilgiyi sağlamak amacı ile başlatılmıştır. Bir birey olarak öğrencilerin sağlıklı karar verebilmeleri için mevcut seçenekleri doğru olarak algılamaları ve uygun tercihlerde bulunmaları gerekmektedir. Eğitim süreci içerisinde rehberlik hizmetlerinden beklenen en önemli işlev, öğrencilerin ilgi, eğilim ve yetenekleri doğrultusunda, aynı zamanda ülkenin ihtiyaç ve koşulları da dikkate alınarak, üst öğrenime ve iş alanlarına yönlendirilmesi doğrultusunda yardımcı olmalıdır. Bazı kuramcılara göre ise karar verme, dinamik bir süreçtir olup, birey bu süreç içerisinde etkin bir rol üstlenmektedir (Tan, 1989; Kuzgun, 1991; Tan, 1992; Bakırcıoğlu, 1994; Kepçeoğlu, 1997; Bozgeyikli, 2004; Kuzgun, 2006; Çetin, 2009).

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı düzeyleri (düşük, orta, yüksek) ile karar verme stilleri (dikkatli, kaçıngan, erteleyici, panik) arasındaki ilişki bazı değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf, üniversiteye giriş puan türü, yaşamının çoğunun geçirildiği yer, ailenin geliri, aile yapısı ve anne-baba tutumu) anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı ilişkisel olarak incelenmiştir.

Karar Verme

En genel anlamıyla karar verme; "bir bireyi erişmeye çalıştığı hedefe götürmesi düşünülen çeşitli yollardan birini seçme işlemi"dir. Diğer bir tanımla, "bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir objeye ulaştırabilecek birden fazla yol olduğu zaman, yaşanan sıkıntıyı giderici bir yöneliş" şeklinde tanımlanabilir (Deniz, 2002). Zunker'a (1989) göre, karar verme, "bireyin var olan seçeneklerden birisini seçmesi" (Akt: Şeyhun, 2000); Köse'ye (2002) göre, "bir amaca ulaşabilmek için eldeki olanak ve koşullara göre mümkün olabilecek çeşitli olası eylem biçimlerinden en uygun görünenin seçmesi"; Develioğlu'na (2006) göre ise, "karar

verme alanındaki kuramsal görüşlerin bireyin seçimlerini bazı karar durumlarında gözlemesi ve bu seçimlere bakarak içsel karar verme süreci hakkında bilgi edinilmesi yoluyla belirlenmektedir.

Karar Verme Süreci

Bireyler her gün değişik önemlerde karar verirler. Dolayısıyla karar verme, ilk bakışta oldukça karmaşık olarak görülmeyebilir. Birey bir karar verme ihtiyacı hissettiğinde karar verme süreci başlamaktadır. Daha sonra birey bir hedef veya bir amaç belirleyerek hedefine veya amacına yönelik seçenekler hakkında bilgi toplar. Gelecekte seçeneklerin sonuçlarına erişme olasılığı ve kendi değerleri üzerinde durur. Bu değerlerin netleştirilmesi etkili kararlar için önem taşımaktadır. Bireyin birçok seçenek arasından birine yönelmesi bilişsel (cognitive) bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreç, seçenekler hakkında ayrıntılı bilgi edinilmesi, edinilen bilgileri sınıflama, önem sırasına koyma, her birinin istekleri karşılama olasılığı yönünden irdelenmesi gibi işlemleri gerektirmektedir (Kökdemir, 2003).

Karar kuramıyla ilgili araştırmaları incelediğimizde, araştırmalar karar verme süreci üzerinde yoğunlaşmış ve karar verme sürecinin evreleri üçe ayrılmış, bu evrelerin birbirinden bağımsız evreler olduğu, her karar verme evresinin, kendi içinde bir dizi ön ve son karar evresinde verilen alt kararlardan oluştuğu ortaya konmuştur (Ersever, 1996; Eldeleklioğlu; 1996; Deniz, 2002; Kesici, 2002; Avşaroğlu, 2007).

Bu süreçler şunlardır:

a. Karar Öncesi Dönem:

Öncelikle bir çatışma durumunun varlığı söz konusudur. Çatışma durumunda birey kararsızlık durumundadır. Bu çatışma bireyde, karar vermesini güdülendiren bir gerginliğin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Karar verici durumundaki birey, bu çatışmayı yaşayarak, ideal olduğunu düşündüğü seçenekler aramaya başlamaktadır. Bu süreçte karar verici, seçenekleri ve ortaya çıkartacağı sonuçları kapsamlı bir şekilde değerlendirmektedir.

b. Karar Dönemi:

Bu dönemde karar verici olan birey, karar durumuna uyum sağladıktan sonra, elinde bulunan tüm seçenekleri ideal olanla karşılaştırmakta ve elemeye başlamaktadır.

c. Karar Sonrası Dönem:

Birey, verdiği kararın uygulaması sonucunda ortaya çıkan durumun bir değerlendirme ve yorumunu yapmaktadır. Adair'e (2000) göre, karar verme sürecinde öncelikle problemin ortaya konulması gerektiğidir. Yapılması gereken bir sonraki adım, gerekli bilgilerin toplanmasıdır. Daha sonra sonuca ulaşabilmek için uygun seçenekler oluşturulmalıdır. Bütün olasılıklar çeşitli boyutları ile düşünülmesi için olaylara geniş bir açıdan bakılmalıdır. Karar vermede öncelikli etkinlik, seçim ölçütlerinin belirlenmesidir. Eğer bir seçenek, mutlaka olmalı, ölçütünü karşılamıyorsa bu seçenek elenmelidir. Tam tersi olarak eğer bir seçim sırasında temel ölçütlere ulaşıyorsa bunlar gerekli olan çok fazla istenenlerdir. Üçüncü ölçüt ise "olsa iyi olurdu" ölçütleridir. Karar verme sürecindeki son adım ise verilen kararların uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesidir.

Karar verme sürecinde yararlanılabilecek adımları Adair (2000), beş kategoride toplamıştır. Bu kategoriler şekil 1'de aşağıda gösterilmiştir:

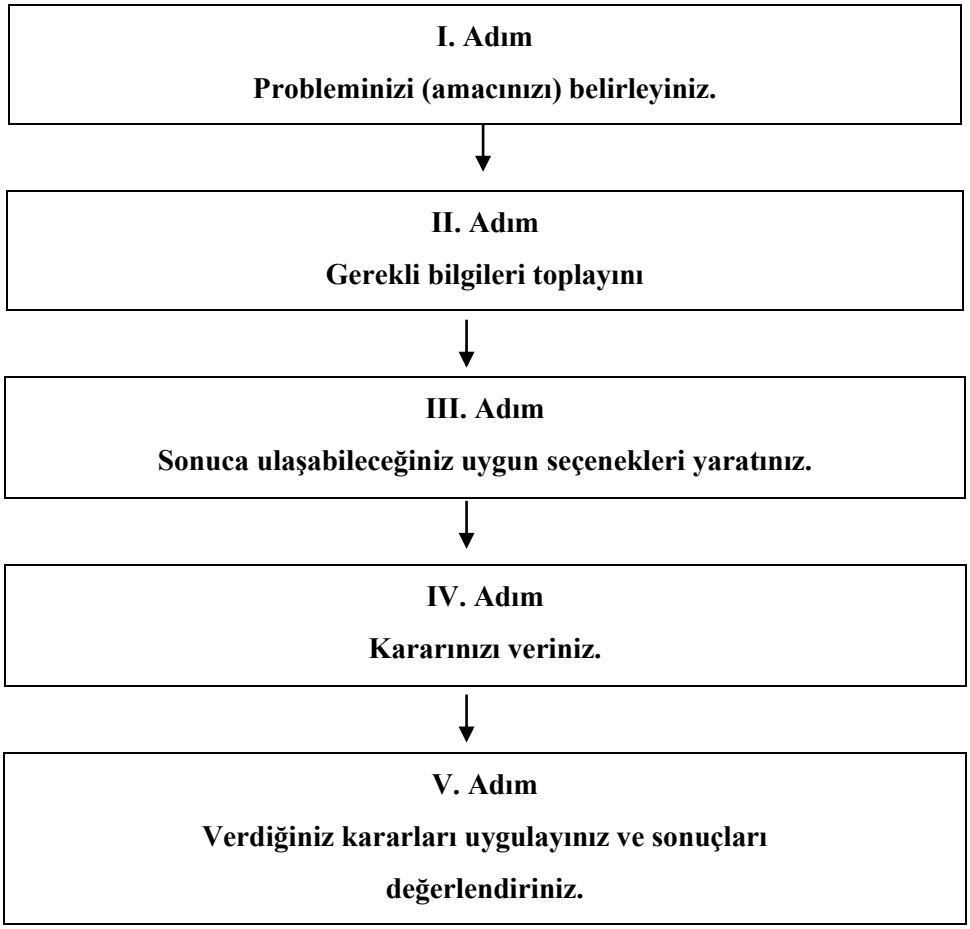

Şekil 1: Karar Verme Sürecine Klasik Yaklaşım (Adair, 2000; akt: Deniz, 2002).

Karar Verme Stilleri ve Stratejileri

Karar verme stilleri ile ilgili kuramsal açıklamalar, karar davranışı ve bireylerin karar verme sürecinde topladıkları bilgi miktarı ile hızında odaklanmıştır (Taşdelen–Karçkay, 2004). Karar verme stratejilerinin kullanımı bireyin yaşına, karşılaşılan duruma ve yaşadığı olaylara bağlı olarak değişebilmektedir. Karar verme bireylerin hayatında, yemek yeme ve uyuma gibi fizyolojik gereksinimleri etkilediği gibi politik, ekonomik, mesleki ve aile ile ilgili kararları ve daha birçoklarını içine alan geniş bir olgudur (Schvaneveldt ve Adams, 1983; Akt: Develioğlu, 2006).

Scott ve Bruce, 1995; Philips, Pazienza, & Ferrin'e (1984) göre, karar verme stili, karar verirken toplanan bilgiler ve düşünülen çeşitli alternatif durumlarıdır. Bunlara göre beş tür karar verme stili vardır:

1. Akılcı karar verme stili: Karar verme durumunda, bireylerin karar vermesi gereken durumla ilgili araştırma ve inceleme yaparak duruma en uygun alternatifi seçmesidir. Akılcı karar verme stiline sahip bireyler, daha dikkatli bir tutum sergilerler.

2. Sezgisel karar verme Karar verme durumlarında bireylerin içsel olarak duyguları ve sezgileri ile karar vermesidir.

3. Bağımlı karar verme: Karar verme durumlarında bireyin başkalarının tavsiyelerine ve yönlendirmelerine göre karar vermesidir.

4. Kaçıngan karar verme: Karar verme durumunda bireyin karar vermemek için karardan uzaklaşmasıdır.

5. Spontan karar verme: Karar verme durumunda bireyin o andaki ve koşuldaki durumuna göre karar vermesidir.

İlk olarak Dinklage (1969) tarafından isimlendirilen daha sonra bir çok araştırmanın yapıldığı bazı karar verme biçimlerini saptamıştır. Bu biçimler şunlardır:

1. İçtepisel karar vericiler (Impulsive decider): Karşılarına çıkan ilk seçeneğe yönelerek, ani kararları olup salt duygulara ve isteklere dayalıdır. ”Şimdi karar ver, sonra düşün”. İçtepisel kişiliğe sahip kişiler, uyaranlara karşı aşırı duyarlı olup, uyarıldığı zaman düşünmeye vakit bulamadan birden bire tepki gösterirler (Reich, 1991).

2. Kaderci karar vericiler (Fatalistic decider): Problemin çözümü veya kararı çevresel olaylara veya kadere bırakırlar.”Şimdiye kadar ne oldu ki, bundan sonra ne olacak”.

3. Boyun eğici karar verenler (Compliant decider): Karar verirken bir başkasının planına veya önerilerine boyun eğerler. “Karar sizinle uyuşuyorsa, benimle de uyuşur”.

4. Erteleyici karar vericiler (Delaying decider): Problemi askıya alırlar. “Bu konuları daha sonra düşünelim”.

5. Kendine eziyet ederek karar vericiler (Agonizing decider): Seçenekler hakkında bilgi toplamaya ve onlar üzerinde düşünmeye çok fazla zaman harcarlar. “Kararımı veremiyorum”.

6. Plan yaparak karar vericiler (Planning decider): Belli bir hedefe ulaştıracak seçenekleri sistematik olarak inceler; isteklerle fırsat ve imkanlar arasında bir denge oluştururlar. “Ben kaderimin kaptanıyım, geleceğimden kendim sorumluyum”.

7. Sezgisel karar vericiler (Intuitive decider): Karar verme sürecine kısmen mistik, kısmen bilinçaltı güdülere ağırlık veren bir tutum sergilerler. “Bana öyle geliyor ki…” Sezgisel karar alıcılar, düşüncesizce haraket etmeye meyillidir (Haren, 1978; Haren, 1979; aktaran: Philips, Pazienza, & Ferrin, 1984).

8. Donup kalarak karar vericiler (Paralytic decider): Karar verme sorumluluğunu hissederler ancak ona yaklaşma gücünü kendilerinde göremezler. Bir karar verme planı yapamazlar, erteleme kararı da veremezler. ”Ne yapacağımı bilmeliyim, fakat onunla henüz ilgilenmiyorum” (Akt: Kuzgun, 2006).

Karar Verme Davranışını Etkileyen Faktörler

Birey, doğumundan ölümüne kadar geçen süre içinde, sürekli olarak karar vermesini gerektiren problem durumlarıyla karşılaşmaktadır. Verilen kararın niteliği, bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemine ve karar verilmesi gerektiren durumun özelliklerine göre değişmektedir (Ersever, 1996). Bireysel kararlarda birey tek başına bir problemin varlığını hisseder, çözüm yolu için görünen seçenekleri dikkate alır ve bunu yaparken de kendi belleğine,

bilgisine, değerlerine ve ihtiyaç hissettiğinde bazı kaynakların bilgisine başvurur. Ancak seçimini kendisi yapar. Bu tür kararlar, bireysel kararlar gibi görünse de sonuçta bireyin bağımsız kişiliğinin ürünü değildir. Toplumsal etkenler bireyin verdiği kararlarda etkili olmaktadır. Bireysel farklılıklar karar verme davranışı üzerinde etkilidir. Bireylere sunulan bilgi seçeneklerinin boyutlarının sayısı da karar vermede önemlidir. Çok seçenekli kararlar, bireyler açısından daha fazla güçlük ortaya çıkarmaktadır. Dolayısı ile engellenme veya engellenme korkusu kaygıya neden olur ve bireyler karar verme sürecinde zorlanmalar yaşarlar (Shioh, Koren ve Zakay, 2001; Atkinson ve diğ., 1999; Morgan, 2004). Deniz'e (2004) göre, kişinin sahip olduğu bireysel farklılıkların, karar verme davranışı üzerinde etkileri vardır. Çok seçenekli karar alma süreçleri, bireyler açısından daha fazla güçlük ortaya çıkarmaktadır. Bu durum bireyde stres durumlarının yaşanmasına neden olabilmektedir.

Özcan'a (1999) göre, karar sürecinde birinci derecede rol oynayan etkenler duygu ve irade iken; Köse'ye (2002) göre ise , karar alma psikolojik yönden zihinsel ve iradeye dayalı bir çabayı gerektirir. Rogers'a (1951) göre, eğer bir kimse çevreden ve organizmasından gelen uyarımlara açıksa, bunları rahatça algılıyorsa, bu algılarını sistemleştirip kavramlaştırır ve bunları belli sıfatlarla ifadelendirip benliğine mal edebilir (Eldeleklioğlu, 1996). Karar alma durumunda bireyin bu kararını belirlilik ya da belirsizlik altında alması da karara yön verir. Belirlilik ortamında karar vermede seçeneklerin hangi koşullar altında gerçekleşeceği kesin olarak bilinir. Karar verme ile ilgili ortak görüş; kararların bireylerin inançlarına, isteklerine ve ihtiyaçlarına bağlı olduğudur (Develioğlu, 2006). Diğer taraftan, sosyal faktörler karar verme davranışını etkileyebilir. Örnek olarak, bireyler aile üyelerine, arkadaşlarına, yakın çevrelerine karşı kendilerini sorumlu hissederler. Böylesi sorumluluk duygusu nasıl karar verileceğini etkiler. Karar verme stratejilerinin kullanımı yaşa, duruma ve olaylara bağlı olmaktadır (Can, 2009). Karar verme gerektiren problemi çevreleyen tüm koşullar, çevre faktörünü oluşturmaktadır. Her bir problemin kendi çevresi bulunmaktadır (Cooper, 2000).

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama türünde bir araştırmadır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu modelde önemli olan, var olanı değiştirmeye kalkmadan gözlemleyebilmektir . İlişkisel tarama modelleri "iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir" (Karasar, 1991; Büyüköztürk, 2007).

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi ve Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nde öğrenimlerine devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 468'i kız öğrenci ve 249'u ise erkek olmak üzere toplam 717 öğrencidir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.63 (Ss: 2.09)'dür. Çalışma grubunun özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Fakülte, Sınıf Düzeyi ve Bölümlere Göre Dağılımı

Fakülte	Bölüm	Birinci Sınıf	Dördüncü Sınıf	Toplam
Teknik Eğitim	Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği	46	23	69
	Otomotiv Öğretmenliği	31	45	76
Mesleki Eğitim	Okul Öncesi Öğretmenliği	36	33	69
	Çocuk Gelişimi Öğretmenliği	47	31	78
Eğitim	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	94	83	177
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	55	32	87
	Türkçe Öğretmenliği	30	49	79
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	40	42	82
	Toplam	**379**	**338**	**717**

Tablo 2: Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Sınıf düzeyi, Cinsiyet ve Üniversiteye Giriş Puan Türüne Göre Dağılımı

Sınıf			EA	SAY	SÖZ	Toplam
1.	Cinsiyet	Kız	96	19	125	240
		Erkek	32	61	46	139
	Toplam		**128**	**80**	**171**	**379**
4.	Cinsiyet	Kız	96	22	110	228
		Erkek	23	48	39	110
	Toplam		**119**	**70**	**149**	**338**

Veri Toplama Araçları

Öz-Anlayış Ölçeği (ÖAÖ)

Öz-Anlayış Ölçeğinin (Self Compassion Scala) orijinali 26 maddelik 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekte cevaplayanlardan belirtilen durumla ilgili olarak ne kadar sıklıkla hareket ettiklerini "Hemen hemen hiçbir zaman=1" ve "Hemen hemen her zaman=5" arasında değişen 5'li likert tipi bir ölçekte derecelendirmeleri istenmektedir. Neff (2003b) tarafından geliştirilen "Öz-Anlayış Ölçeği'nin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması Deniz, Kesici ve Sümer (2008)

tarafından yapılmıştır. Türkçe Öz-Anlayış Ölçeği (ÖAÖ)'nin orijinalinde farklı olarak ölçeğin tek boyutlu bir yapı gösterdiği ve aynı zamanda madde toplam korelasyonunda .30' altında olan 2 tane madde ölçekten çıkartılarak toplam 24 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ayrıca iç tutarlılık katsayısı .89 ve test-tekrar test korelasyon .83 olarak hesaplanmıştır. Öz-anlayış ölçeğinin ölçüt-bağıntılı geçerliği ise, ÖAÖ ile RSES arasında r= .62; SWLS arasında r= .45; pozitif duygu arasında r= .41 ve negatif duygu arasında r= -.48 düzeyinde ilişkiler saptanmıştır.

Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ I-II)

MKVÖ I karar vermede öz-saygıyı belirlemeyi amaçlayan bir ölçektir. Altı maddeden oluşmaktadır. Puanlama maddelere verilen, "Doğru yanıtı 2 puan, Bazen Doğru yanıtı 1 puan, Doğru Değil yanıtı "0" puan" şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 12'dir. Yüksek puanlar karar vermede öz-saygının yüksek olduğunun göstergesidir. MKVÖ II ise 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek karar verme stillerini ölçmektedir. Dört alt ölçeği bulunmaktadır. Bunlar; dikkatli (6 madde), kaçıngan (6 madde), erteleyici (5 madde) ve panik (5 madde) karar verme stilleri. Bu ölçekte MKVÖ I gibi yanıtlanmaktadır. Puanların yüksekliği ilgili karar verme stilinin kullanıldığına işaret etmektedir. Alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları sırasıyla dikkatli .80, kaçıngan .87, erteleyici .81 ve panik .74 olarak hesaplanmıştır (Mann ve diğ., 1998).

MKVÖ I-II'nin Türkçeye uyarlama çalışmaları Deniz (2004) tarafından yapılmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan güvenirlik çalışmasında, MKVÖ I-II'nin güvenirliği testin tekrarı ve iç tutarlık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplanmıştır. Testin tekrarı yöntemi ile alt ölçeklerden elde edilen güvenirlik katsayıları r = .68 ile r = .87 arasında değişmektedir. MKVÖ I-II'nin iç tutarlılık katsayıları ise Alpha= .65 ile Alpha= .80 arasında değişmektedir. MKVÖ I-II'nin benzer ölçek geçerlik çalışması Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen Karar Stratejileri Ölçeği ile yapılmıştır. MKVÖ I-II ile KSÖ alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları r= .15 ile r= .71 arasında değişen anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Deniz, 2004).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bilimsel bilgi elde süreci olarak tanımlanan bilimsel araştırma, birbirini izleyen ve etkileyen adım ya da etkinliklerden oluşan sistematik bir süreçtir. Olaylar ya da değişkenler arasındaki ilişkiye dayalı fikirleri yansıtan soruların ya da hipotezlerin, soyut kavramlar yerine ölçülebilir, gözlenebilir değişkenler kullanılarak formüle edilmesi gerekmektedir (Büyüköztürk, 2007). Araştırma yöntem ve teknikleri, problemin tanımlanmasından çözümüne kadar olan tüm zihinsel çabaları ve rapor hazırlama dahil bunları somutlaştıran çeşitli teknikleri içerir (Karasar, 1995). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı, karar verme stilleri bazı değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf, üniversiteye giriş puan türü, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, ailenin geliri, aile yapısı ve anne-baba tutumu) anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı saptamak amacıyla değişkenlere bağlı olarak t testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmıştır. Farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi uygulanmıştır.

Bulgular

Tablo 3: Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutları T Testi Sonuçları

Karar Verme	Cinsiyet	n	$\overline{X}$	Ss	t Değeri	p Değeri
Karar Vermede Öz Saygı	Kız	468	9.18	2.11	-1.180	.239
	Erkek	248	9.36	1.95		
Dikkatli	Kız	468	9.84	1.96	.658	.511
	Erkek	248	9.72	2.06		
Kaçıngan	Kız	468	3.97	2.58	2.429	.015
	Erkek	248	3.52	2.22		
Erteleyici	Kız	468	3.77	2.17	.120	.904
	Erkek	248	3.75	1.87		
Panik	Kız	468	4.66	2.24	3.480	.001
	Erkek	248	4.08	2.08		

Yukarıda verilen Tablo 3'de görüldüğü gibi cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stillerinden dikkatli ve erteleyici alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmezken ($p>.05$), kaçıngan ve panik karar verme stillerinde ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmiştir ($p<.05$). Kız öğrencilerin kaçıngan ve panik karar verme stilleri erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

Tablo 4: Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutları T Testi Sonuçları

Karar Verme	Sınıf	n	$\overline{X}$	Ss	t Değeri	p Değeri
Karar Vermede Öz- Saygı	I	379	9.13	2.08	-1.571	.117
	IV	338	9.37	2.02		
Dikkatli	I	379	9.73	2.07	-1.014	.311
	IV	338	9.88	1.92		
Kaçıngan	I	379	4.15	2.46	3.940	.000
	IV	338	3.43	2.42		
Erteleyici	I	379	3.91	2.05	2.008	.045
	IV	338	3.60	2.09		

Panik	I	379	4.73	2.20	3.486	.001
	IV	338	4.15	2.17		

Yukarıda verilen Tablo 4'de görüldüğü gibi sınıf değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stillerinden dikkatli karar verme alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Karar verme stillerinden kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme alt boyutları sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Birinci sınıfların kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme stilleri dördüncü sınıflardan yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 5: Üniversite Öğrencilerinin Üniversiteye Giriş Puan Türüne Göre Karar Vermede Öz-Saygı ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Karar Verme	**Puan Türü**	**N**	$\overline{X}$	**Ss**	**F**	**Tukey Testi Sonuçları**
Karar Vermede Öz-Saygı	EA (1)	247	9.53	2.04	4.103*	1-3
	SAY (2)	150	9.20	1.86		
	SÖZ (3)	320	9.04	2.12		
Dikkatli	EA (1)	247	9.95	2.03	1.320	-
	SAY (2)	150	9.62	1.75		
	SÖZ (3)	320	9.77	2.08		
Kaçıngan	EA (1)	247	3.72	2.49	7.610**	3-2
	SAY (2)	150	3.23	1.76		
	SÖZ (3)	320	4.16	2.67		
Erteleyici	EA (1)	247	3.76	2.05	.262	-
	SAY (2)	150	3.67	1.73		
	SÖZ (3)	320	3.82	2.24		
Panik	EA (1)	247	4.41	2.13	2.889*	3-2
	SAY (2)	150	4.13	1.78		
	SÖZ (3)	320	4.65	2.41		

*p<.05, **p<.01

Yukarıda verilen Tablo 5 incelendiğinde, üniversiteye giriş puan türü değişkeni açısından incelendiğinde, karar vermede öz saygı düzeyleri ile kaçıngan ve panik karar verme stili anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. (F=4.103, F=7.610, F=2.889). Eşit ağırlıklı puan türü ile

üniversitede bir programa yerleşen öğrencilerin karar vermede öz-saygı puan ortalamaları sözel puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Sözel puan türü ile üniversitede bir programa yerleşen öğrencilerin kaçıngan ve panik karar verme stili sayısal puan türü ile üniversiteye yerleşen öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan üniversiteye giriş puan türüne göre dikkatli ve erteleyici karar verme stillerinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmamıştır (p>.05).

Tablo 6: Üniversite Öğrencilerinin Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Karar Verme	Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	N	$\bar{X}$	Ss	F	Tukey Testi Sonuçları
Karar Vermede Öz-Saygı	Köy-Kasaba (1)	104	8.25	2.40	11.298***	2-1, 3-1, 4-1
	İlçe (2)	225	9.23	2.10		
	İl (3)	201	9.42	1.99		
	Büyükşehir (4)	187	9.63	1.66		
Dikkatli	Köy-Kasaba (1)	104	9.37	2.35	2.554	-
	İlçe (2)	225	9.73	2.11		
	İl (3)	201	9.98	1.82		
	Büyükşehir (4)	187	9.95	1.80		
Kaçıngan	Köy-Kasaba (1)	104	4.32	2.63	2.110	-
	İlçe (2)	225	3.78	2.39		
	İl (3)	201	3.82	2.53		
	Büyükşehir (4)	187	3.57	2.37		
Erteleyici	Köy-Kasaba (1)	104	4.04	1.98	1.991	-
	İlçe (2)	225	3.76	2.05		
	İl (3)	201	3.89	2.12		
	Büyükşehir (4)	187	3.49	2.08		
Panik	Köy-Kasaba (1)	104	5.08	2.34	4.777**	1-2, 1-4
	İlçe (2)	225	4.30	2.11		
	İl (3)	201	4.60	2.34		
	Büyükşehir (4)	187	4.14	2.02		

**p<.01, ***p<.001

Yukarıda verilen Tablo 6 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkeni açısından karar vermede öz-saygı düzeyleri ile kişilik alt

boyutlarından panik karar verme stili anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. (F=11.298, F=4.777). Yaşamlarının çoğunu ilçe, il ve büyükşehirde geçiren öğrencilerin karar vermede öz-saygı puan ortalamaları yaşamlarının çoğunu köy-kasaba da geçiren öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir. Panik karar verme stilinde ise yaşamlarının çoğunu köy-kasaba da geçiren öğrencilerin puan ortalamaları yaşamlarının çoğunu ilçe ve büyükşehirde geçirenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Karar verme stillerinden dikkatli, kaçıngan ve erteleyici alt boyutlarında yaşamlarının çoğunun geçirildiği yer değişkeni açısından anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmamıştır (p>.05).

Tablo 7: Üniversite Öğrencilerinin Aile Geliri Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Karar Verme	Gelir	N	$\overline{X}$	Ss	F	Tukey Testi Sonuçları
Karar Vermede Öz-Saygı	0-500	91	8.61	2.11	5.185***	2-1, 4-1, 5-1 5-3
	501-1000	250	9.32	2.01		
	1001-1500	210	9.08	2.18		
	1501-2000	121	9.53	1.90		
	2001-üstü	45	10.08	1.53		
Dikkatli	0-500	91	9.70	2.20	.721	-
	501-1000	250	9.92	1.93		
	1001-1500	210	9.64	2.05		
	1501-2000	121	9.92	1.87		
	2001-üstü	45	9.84	2.04		
Kaçıngan	0-500	91	4.26	2.58	1.718	-
	501-1000	250	3.90	2.40		
	1001-1500	210	3.75	2.60		
	1501-2000	121	3.66	2.33		
	2001-üstü	45	3.17	2.18		
Erteleyici	0-500	91	3.94	1.98	1.306	-
	501-1000	250	3.76	2.06		
	1001-1500	210	3.72	2.11		
	1501-2000	121	3.94	2.11		
	2001-üstü	45	3.17	2.07		
	0-500	91	4.84	2.12	2.087	-

Panik	501-1000	250	4.51	2.24		
	1001-1500	210	4.50	2.18		
	1501-2000	121	4.21	2.11		
	2001-üstü	45	3.82	2.38		

***p<.001

Yukarıda verilen Tablo 7 incelendiğinde, aile geliri değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı puan ortalamasının anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır (F=5.185). Ailesinin ortalama aylık geliri 501-1000, 1501-2000 ve 2001-üstü olan öğrencilerin karar vermede öz saygı puan ortalamaları, ailesinin geliri 0-500 arasında olan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan ailesinin geliri 2001-üstü olan öğrencilerin puan ortalamaları 1001-1500 arasında geliri olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmamıştır.

Tablo 8: Üniversite Öğrencilerinin Aile Yapısı Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutları t Testi Sonuçları

Karar Verme	Aile Yapısı	n	$\overline{X}$	Ss	t Değeri	p Değeri
Karar Vermede Öz Saygı	Çekirdek	541	9.24	2.10	.-146	.88
	Geniş	176	9.26	1.91		
Dikkatli	Çekirdek	541	9.78	2.06	-.598	.55
	Geniş	176	9.88	1.79		
Kaçıngan	Çekirdek	541	3.84	2.51	.587	.55
	Geniş	176	3.72	2.33		
Erteleyici	Çekirdek	541	3.74	2.13	-.585	.55
	Geniş	176	3.84	1.91		
Panik	Çekirdek	541	4.46	2.22	.050	.96
	Geniş	176	4.45	2.17		

Yukarıda verilen Tablo 8'de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı düzeyleri ile karar verme stilleri puan ortalamaları aile yapısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 9: Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumları Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Karar Verme	Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	N	$\overline{X}$	Ss	F	Tukey Testi Sonuçları
Karar Vermede Öz- Saygı	Değişken ve Tutarsız (1)	45	8.64	2.36	10.977***	2-1, 2-3, 2-4
	Demokratik (2)	336	9.70	1.89		
	Koruyucu (3)	305	8.89	2.05		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	8.67	2.28		
Dikkatli	Değişken ve Tutarsız (1)	45	9.46	1.98	1.140	-
	Demokratik (2)	336	9.90	1.98		
	Koruyucu (3)	305	9.79	2.00		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	9.38	2.17		
Kaçıngan	Değişken ve Tutarsız (1)	45	4.80	2.87	5.162**	1-2
	Demokratik (2)	336	3.51	2.40		
	Koruyucu (3)	305	3.93	2.44		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	4.51	2.26		
Erteleyici	Değişken ve Tutarsız (1)	45	4.68	2.13	5.525**	1-2
	Demokratik (2)	336	3.51	2.02		
	Koruyucu (3)	305	3.87	2.09		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	4.22	2.01		
Panik	Değişken ve Tutarsız (1)	45	5.46	2.25	5.879**	1-2, 3-2
	Demokratik (2)	336	4.16	2.23		
	Koruyucu (3)	305	4.62	2.09		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	4.61	2.43		

Yukarıda verilen Tablo 9 da görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları değişkenine göre karar vermede öz saygı düzeyleri ile karar verme stillerinden kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme stili puan ortalamaları arasından anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmıştır. Diğer taraftan dikkatli karar verme stili puan ortalamaları arasında anne-baba tutumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır.

Anne-babalarının demokratik tutum sergilediğini ifade sahip öğrencilerin karar verme de öz saygı puan ortalamaları anne-babaları değişken-tutarsız, koruyucu ve otoriter-baskıcı tutum sergileyen öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir. Değişken ve tutarsız anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin karar verme stillerinden kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme stili puan

ortalamaları demokratik anne baba tutumuna sahip öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca koruyucu anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin panik karar verme stili puan ortalamaları demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrencilerden yüksektir.

Tartışma

Karar verme durumunda kullanılan, karar veme stratejilerini ve karar verme stillerini açıklamak üzere farklı kuramsal görüşler ortaya çıkmıştır. Belirtilen kuramsal görüşlerde, karar verme bağlamında, strateji kavramı, belli bir karar verme durumunda bireyin uygulayacağı davranışları seçmesi, stil kavramı ise, bir karar verme durumunda bireyin soruna genel bir yaklaşımını belirleyen kişisel bir taraf olarak ele alınmaktadır. Bununla beraber yapılan çalışmalarda karar verme stratejisi ve karar verme stili kavramları, genellikle eş anlamlı olarak ele alınmakta ve biri diğerini içerecek şekilde kullanılmaktadır. Karar verme sürecinde, bireylere göre değişebilen bazı stiller mevcuttur. Bu stiller, hem bilişsel hem de davranışsal olarak gözlenebilmektedir.

Karar verme konusunda yapılan araştırmaların çoğu, karar vermenin aile içinde nasıl ele alındığı, mesleki rehberlik alanında nasıl alındığı, farklı gelişim dönemlerini kapsayan durumlarda nasıl olduğu, bireysel özelliklere göre çeşitliliğini kapsar şeklindedir. Avşaroğlu (2007), "üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başaçıkma stillerinin bazı özlük niteliklerine göre farklılaşma durumu"nu incelenmiş ve benlik saygısı alt ölçek puanlarının, karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başaçıkma stillerini ne düzeyde açıkladığı incelemiştir. Avşaroğlu'nun araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin cinsiyetleri ile karar vermede özsaygı puan ortalamaları ve karar verme stilleri alt boyutları (dikkatli karar verme, kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme) arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı; öğrencilerin okudukları sınıfla, karar vermede öz-saygı puan ortalamaları arasında ise anlamlı düzeyde bir farklılığın olduğu görülmüştür. Karar verme stilleri alt boyutları ile (dikkatli, kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme) sınıf düzeyleri arasında manidar bir farklılaşma çıkmazken; öğrencilerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerle (köy-kasaba, ilçe, il ve büyük şehir) karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri alt ölçek puan ortalamaları arasında manidar düzeyde farklılıkların olmadığı görülmüştür. O'Hare ve Beutel (1987), 247 üniversite öğrencisi üzerinde, "mesleki kararlarla başa çıkmada kullanılan karar verme stratejilerini cinsiyet farklılıkları" açısından araştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre, erkeklerin karar alırken, kızlara kıyasla kendilerine daha çok güvendiklerini, hatta karar vermeye bir meydan okuma olarak yaklaştıklarını ve aldıkları kararlar üzerinde kontrol gücüne sahip olduğu düşüncesiyle hareket ettiklerini; kızların ise karar alma sürecinde çevrelerinden yardım aldıklarını ve aldıkları kararla ilgili onay görmek isteği içinde olduklarını ve erkeklere kıyasla karar sürecine daha düşük beklentilerle yaklaştıkları sonucunu elde etmiştir (Akt: Köse, 2002). Burnett (1991), "üniversite öğrencilerinin karar vermede benliğin etkisi ve stresli bir karar vermede kullandıkları ölçütler"i incelediği çalışmasında, karar verme sürecinde kendine güven duygularının düşük olması, bireyin karar almasında sıkıntı doğururken, yüksek bir kendine saygı düzeyi, karar verme için de bireyin daha akılcı ve mantıklı karar vermesini sağlayabilmektedir. (Akt: Avşaroğlu, 2007). Radford, Mann, Ohta ve Nakane (1993), "Japon ve Avusturya üniversite öğrencilerinin kültürel farklılıkları ile karar verme stilleri arasındaki ilişki"yi araştırmışlardır. Bunun için, Nagasaki Üniversitesi'nden için yaşları 16-24 arasında değişen 505 erkek, 237'si kız toplam 743 Japon öğrencisi, Flinders üniversitesinden116 erkek

ve 193 kız olmak üzere toplam 309 Avustralyalı öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda; karar vermede öz-saygı düzeyi yüksek olan üniversite öğrencileri daha az karar stresi yaşamakta olduğu, seçim ve sorumluluk stillerini kullanmaya daha yatkın davranışlar gösterdiklerini saptamışlardır (Akt: Çolakkadıoğlu, 2003). Eldeleklioğlu (1996) "karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki"yi belirlemek amacıyla yaşları 19 ile 25 arasında olan gençler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, demokratik ana-baba tutumuyla mantıklı karar verme, bağımsız ana-baba tutumuyla kararsız karar verme, koruyucu ana-baba tutumuyla kararsız ve içtepisel karar verme, otoriter ana-baba tutumuyla kararsız, içtepisel ve mantıklı karar verme stilleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu belirtmiştir. Demokratik aile ortamına sahip gençlerin mantıklı karar ve bağımsız karar verme stilini daha çok benimsedikleri, bireylerin kişilik gelişimine önem verildiği, çocukluktan itibaren aile içi kararlara katılmaları sağlandığı ve kendi kararlarını vermeleri için destek gördüklerini elde etmiştir. Tiryaki (1997) üniversite öğrencilerinin karar verme davranışları ile bazı değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Hacettepe Üniversitesi'nin değişik fakultelerinde okuyan 604 öğrenciye ulaşmış ve araştırmasında, "Kendine Saygı Ölçeği" ve "Karar Stratejileri Ölçeği"ni kullanmıştır. Araştırma sonucunda, 1.sınıf öğrencilerinin kararsızlık stratejisi puan ortalamasının, 4.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu; buna karşın içtepisel ve mantıklı stratejilerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Cinsiyete göre kızların, içtepisel strateji puan ortalamasının erkeklerden yüksek, fakat kararsızlık ve mantıklı stratejilerin puan ortalamalarının anlamlı bir fark göstermediği ortaya çıkmıştır. Kendine saygı düzeyi düşük olan öğrencilerin içtepisel ve kararsızlık stratejileri puan ortalamalarının kendine saygısı yüksek olan öğrencilere göre yüksek olduğu, öte yandan, kendine saygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin, kendine saygı düzeyi düşük olan öğrencilere göre, mantıklı strateji puan ortalamasının yüksek olduğu elde edilmiştir. Mann, Radford, Burnett, Ford, Bond, Leung, Nakamura, Vaughan ve Yang (1998) **"**kültürler arası bir çalışmada üniversite öğrencilerinin, kültürler arası farklılıklarına göre karar verme stilleri"nin faklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırmaya ABD'den 475, Avustralya'dan 262, Yeni Zelanda'dan 260, Japonya'dan 358, Çin'den 281 ve Tayvan'dan ise 414 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda; batı kültüründeki üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri, Doğu Asya kültüründeki üniversite öğrencilerini öz-saygı düzeylerine oranla daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencileri arasında erkeklerin öz-saygı düzeylerinin, kız öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ve erkeklerin karar verme durumlarına daha fazla güvendiklerini saptamışlardır. Deniz (2002) **"**üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerinin Ta-Baskın Ben durumlarını bazı özlük nitelikleri"ne göre incelemiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri baskın ben durumları, cinsiyet, sınıf ve üniversiteye giriş puan türüdür. Bağımlı değişkenleri ise sosyal beceri ve karar verme stratejileridir. Üniversite öğrencilerinin özlük nitelikleri ile ilgili olarak, kızların mantıklı karar verme stratejisi puanları erkeklerin puanlarından önemli düzeyde yüksektir. Birinci sınıf öğrencilerinin kararsız karar verme stratejisi puan ortalamaları dördüncü sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksektir. Sözel puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerin mantıklı karar verme stratejisi puan ortalamaları sayısal puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerin puan ortalamalarından önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Bağımlı değişkenler açısından, öğrencilerin bağımsız karar stratejisi ile sosyal beceri, duyuşsal duyarlık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlık ve toplam sosyal beceri puanları arasında aynı pozitif ilişki; sosyal kontrol arasında ise negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Kesici (2002) "üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve özlük nitelikleri"ni incelemiştir. Kesici, araştımasını Selçuk

Üniveristesi'nin değişik bölümlerinde öğrenim gören 900 öğrenci üzerinde yapmıştır. Öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları "Edwards Kişisel Tercih Envanteri" ile karara verme stratejileri ise "Karar Stratejileri Ölçeği" ile ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkenine göre, kızların mantıklı karar verme stratejileri puan ortalamalarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Sınıf değişkenine göre, IV. sınıf öğrencilerinin içtepisel ve bağımsız karar verme stratejileri puan ortalamalarının I. sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Köse (2002) "üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve psikolojik ihtiyaçlarını, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyet değişkeni açsından incelemiştir. Araştırmasını 1.sınıf öğrencilerinden 115 öğrenciye uygulamıştır. Karar verme davranışını ölçmek için, Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen "Karar Stratejileri Envanteri" ile, psikolojik ihtiyaçları ölçmek için ise "Edwards Kişisel Tercih Envanteri'ni (EKTE) kullanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, kız ve erkek üniversite öğrencilerinin kullandıkları karar verme stilleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını saptamıştır. Ayrıca öğrencilerin algıladıkları sosyo-ekonomik düzeylerine göre karşılaştırıldığında mantıklı karar verme stili açısından anlamlı düzeyde farkın olmadığını, sosyo-ekonomik düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin, sosyo-ekonomik düzeyini orta olarak algılayan öğrencilere göre içtepisel karar verme stilini ve kararsızlık stilini daha çok kullandıkları tespit edilmiştir. Sarı (2006) "Türk üniversite öğrencilerinin aceleci, araştırmacı ve genel karasızlık biçimlerinin kendilik saygısı düzeylerine etkileri"ni araştırmıştır. Araştırmasını 170'i kız, 150'si erkek toplam 320 öğrenci üzerinde yapmış, araştırmasında Kişisel Kararsızlık Ölçeği (KKÖ, Bacanlı, 2000) ve Kendine Saygı Ölçeği (KSÖ, Bogenç, 2005) ölçeklerini kullanmıştır. Araştırma bulgularına göre; cinsiyet açısından kendine saygı ile kararsızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Kız üniversite öğrencilerinin araştırıcı kararsızlık düzeyleri erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Kendine saygı ile kararsızlık arasında negatif yönde, düşük düzeyde ancak anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Üniversite gençlerinin kendilik saygısı ile aceleci, araştırıcı ve genel kararsızlık puanları düşük düzeyde ancak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen "Karar Stratejileri Ölçeği" ve Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen "Problem Çözme Envanteri" ni 520 öğrenciye uygulamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; sınıf düzeylerine göre, 1. ve 4. sınıf üniversite öğrencilerinde problem çözme becerisi düşük olan grubun yüksek olan gruba kıyasla daha çok içtepisel karar verme stratejisi kullandığı görülürken; buna karşın mantıklı karar verme ve kararsızlık stratejisini kullanmalarında ise bir farklılık görülmemiştir. Cinsiyete göre bakıldığında; hem kız hem de erkek üniversite öğrencilerinde problem çözme becerisi düşük olan grubun yüksek olan gruba kıyasla daha çok içtepisel karar verme stratejisi kullandığı görülmüştür.

Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak şu önerilerde bulunabiliriz:

1. Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinin anlamlı düzeyde farklılaştığından dolayı, alanda üniversitelerin Mediko-Sosyal birimlerinde çalışan psikolojik danışmanlar, karar vermede öz-saygı konularında bireylere grub rehberliği veya grubla pskolojik danışma çalışmaları yapabilirler.

2. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri üniversitenin ilk yıllarında 1. sınıflarda daha düşüktür. Bunun için mediko-

sosyal merkezlerinde görev yapan uzman kişiler, 1. sınıflara yönelik karar verme becerilerini destekleyici çalışmalar ve psiko-eğitim programları uygulayabilirler.

3. Danışmanlık görevinde bulunan uzmanlar karar vermede öz-saygı ve karar verme stilleri ile ilgili olarak, bireysel ve grup danışma etkinliklerine ve grup rehberliklerine öncelik verebilirler.

4. Karar vermenin bir beceri işi olduğunu düşünecek olursak, karar verme becerilerinin geliştirilmesi için, okul öncesi dönemde istenilen düzeye ulaşması için aile, okul ve çevre işbirliği içerisinde işbirliği yapılarak gerekli düzenlemeler ve çalışmalar yapılabilir.

5. Öğrencilerin öz-saygılarını geliştirici profesyonel yardımlar geliştirilebilir ve ve yapılan yardımların içeriği zenginleştirilebilir. Dolayısıyla, "eğitsel-mesleki-kişisel" rehberlik hizmetlerinin yerinde, zamanında ve doğru olarak bireylere her yaş ve kademede sunulması faydalı olacaktır.

6. Okul psikolojik danışmanları, müşavirlik hizmetleri kapsamında öğretmenlere, velilere ve idarecilere yönelik çalışmalarda bu sonuç yararlanabilirler.

7. Öğrencilerin konu ile ilgili yapılacak seminerlere aktif katılımını ve devamını sağlamak amacıyla Okullardaki Rehberlik Servisleri ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri daha işler düzeye getirilmelidir.

8. Basın yayın kuruluşlarında daha kapsamlı ve zamana yayılmış programlar yapılabilir. Programlarda öğrencilere yönelik öz-saygı, kişilik, öz-güven, olumlu benlik algısı benlik vb konularla ilgili kendilerini tanımayı kolaylaştıracak bilgiler vermeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

ATKİNSON L. Rıta, R., ATKİNSON, Richard C., SMITH, Edward, E. & HOEKSAMA, Susan, N. (2002). Psikolojiye Giriş. (2.Baskı). İstanbul: Arkadaş Yayınları.

AVŞAROĞLU, Selahattin (2007). *Üniversite Öğrencilerin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.* Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

BACANLI, Feride (2000). *Kararsızlık Ölçeğinin Geliştirilmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 14.

BAKIRCIOĞLU, Rasim (1994). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. (4. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

BOZGEYİKLİ, Hasan (2004). *Mesleki Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11, 221-234 .

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2007). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. (Geliştirilmiş 7. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

CAN, Özden (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları Ve Karar Verme Stillerinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

COOPER, D. Joseph (2000). Etkili Karar Verme Sanatı. (Çeviren: Alp E. Arslan). İstanbul: Emre Yayınları.

ÇOLAKKADIOĞLU, Oğuzhan (2003). *Ergenlerde Karar Verme Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlama Çalışması. (The Adaptation of Adolescent Decision Making Questionnare into Turkish).* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

DENİZ, M. Engin (2002a). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.* Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

DENİZ, M. Engin (2002b). *Ergenlik Çağı Sosyal İlişkileri.* Eğitime Yeni Bakışlar 1. (Editör: A. Murat Sünbül). (1.Baskı). Ankara: Mikro Yayıncılık, 291-300.

DENİZ, M. Engin (2002c). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.* Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

DENİZ, M. Engin (2004). *Investigation of the Relation Between Decision Making Self-Esteem, Decision Making Style And Problem Solving Skills of University Students.* Eurasian Journal of Educational Research, 4 (15), 23-35.

DENİZ, M. Engin, KESİCİ Şahin ve SÜMER A.Serkan (2008). *The Validity and Reliability Study of the Turkish Version of Self-Compassion Scale.* An International Journal of Social Behavior and Personality, 36 (9), 1151–1160.

DEVELİOĞLU, Meltem (2006). *Problem Çözme Becerileri Yüksek ve Düşük Olan Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ELDELEKLİOĞLU, Jale (1996). *Karar Stratejileri ile Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki.* Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ERSEVER, Ö. Hakan (1996). *Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkileri.* Yayınlanmış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anakara.

ÇETİN, M. Çağrı (2009). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri, Sosyal Beceri Düzeyleri ve Stresle Başa çıkma Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

GÜRÇAY, S. Sonay (1998). *Bazı Kişisel Değişkenler. Algılanan Sosyal Destek ve Atılganlığın Karar Verme Stilleri İle İlişkisi.* Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2 (9), 7-16.

KARASAR, Niyazi (1994). Bilimsel Araştırma Yöntemi". Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

KARASAR, Niyazi (1995). Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara: Alkım Yayınları.

KEPÇEOĞLU, Muharrem (1997). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. İstanbul: Başak Ofset Matbaacılık.

KESİCİ, Şahin (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenemsi.* Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

KORKUT, Fidan (2004). Okul Temelli Önleyici Rehberlik Ve Psikolojik Danışma. Ankara: Anı Yayıncılık.

KÖKDEMİR, Doğan (2003). *Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme.* Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

KÖSE, Ayşen (2002). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet ve Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey Açısından Psikolojik İhtiyaçları ve Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KUZGUN, Yıldız (1991). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: ÖSYM Yayınları.

KUZGUN, Yıldız (1992). *Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. VII. Ulusal Psikolojisi Kongre Çalışmaları.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını, 161-170.

KUZGUN, Yıldız (2006). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayınları.

MANN, L., RADFORD, M., BURNETT, P., FORD, S., BOND, M., LEUNG, K., NAKAMURA, H., VAUGHAN, G., YANG, K.S. (1998). *Cross-Cultural Differences in Self- Reported Decision-Making Style and Confidence.* International Journal of Psychology, 33, 325-335.

MORGAN, T. Clifford (2004). Psikolojiye Giriş Ders Kitabı. (Çev: Hüsnü Arıcı ve diğerleri). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.

NEFF, Krıstın D. (2003b). *The Development and Validation of a Scale to Measure Self-Compassion.* Self and Identity, 2 (3), 223-250.

PHİLLİPS, S.D, PAZİENZA, N.J.c FERRİN, H.H. (1984). *Decision-Making Styles and Problem-Solving Apprasial.* Journal of Counseling Psychology, 31, 497-502.

REİCH, Wılhelm (1991). Kişilik Çözümlemesi. (Çeviren: Bertan Onaran). (2.Baskı). İstanbul: Panel Yayınevi.

SARI, Enver (2006). Türk *Üniversite Öğrencilerinin Aceleci, Araştırıcı ve Genel Kararsızlık Kendilik Saygısı Düzeylerine Etkileri.* Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 3 (2), 897-926.

ŞEYHUN, Herdemzate (2000). *Karar Verme Becerileri Eğitim Programının İlköğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Karar verme Becerilerine Etkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TAN, Hasan (1989). Psikolojik Yardım İlişkileri, Danışma ve Psikoterapi. İstanbul: MEB Yayınları.

TAN, Hasan (2002). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. (3.Baskı). İstanbul: MEB Basımevi.

TİRYAKİ, M. Gür (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.